

16. Několik parazitárních onemocnění

Václav Chmelík

Toxoplasmóza

Toxoplasma gondii – prvok, intracelulární kokcidie

Životní cyklus:

sexuální cyklus: kočka - střevo – oocysty

asexuální cyklus: savci i lidé – tkáňové cysty
(i někteří ptáci)

Patogeneze: požití, ve střevě sporozoiti

invaze do enterocytů

v parazitoformní vakuole množení - tachyzoiti

po rozpadu buněk diseminace

Imunitní reakce: protilátky, $IFN\gamma$, IL-1, TNF.

Následkem klesá rychlost množení - bradyzoiti

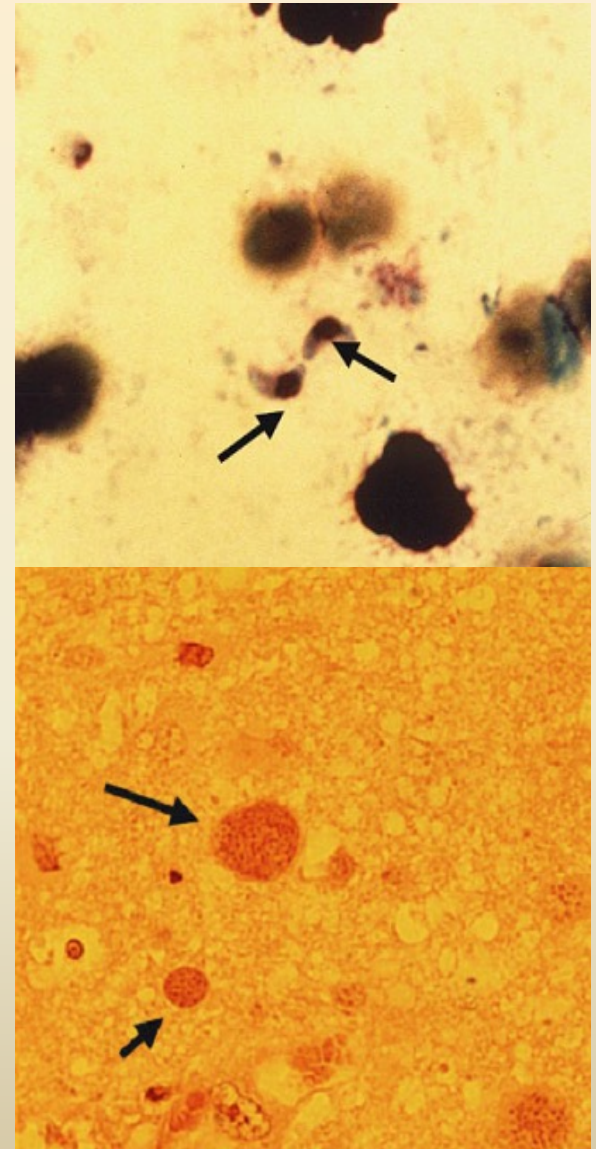
V CNS, oku a svalovině doživotně tkáňové cysty

Přenos na člověka :

pozření oocyst (kontaminované ruce, zelenina)

pozření tkáňových cyst (maso)

vertikální přenos a transplantační přenos

Toxoplasmóza

Imunokompetentní: 80-90% asymptomaticky

Uzlinová forma - zvětšení uzlin, teplota

Syndrom infekční mononukleózy

Pokud není alterován celkový stav a
není porucha imunity - bez léčby

Chorioretinitida - následek vrozené
i získané infekce

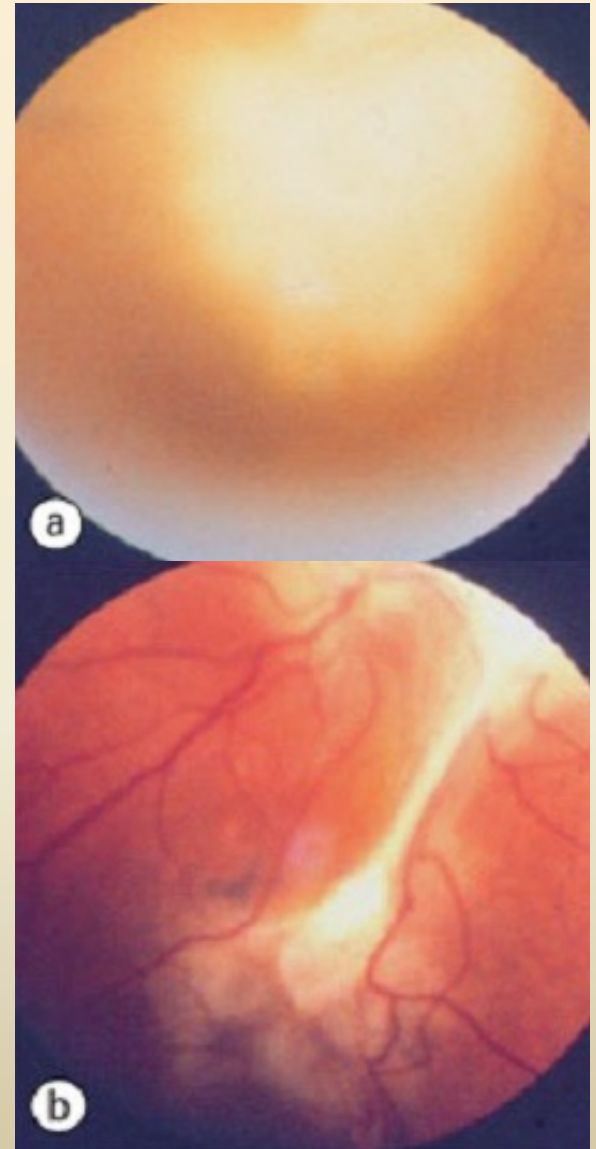
častěji jednostranná, projeví

bolesti oka, poruchou zraku

oční pozadí : nekrotické léze v centrální makule

posléze zjizví sérologie nespolehlivá.

Imunosuprimovaní: ohroženi při primoinfekci
i při reaktivaci
postižení CNS, myokarditida, pneumonie

Toxoplasmóza při HIV

Nejčastější oportunní infekce u AIDS vyvolaná prvokem

CD4 zpravidla pod 200/mm³

Postižení mozku 80%

Zánět mozku

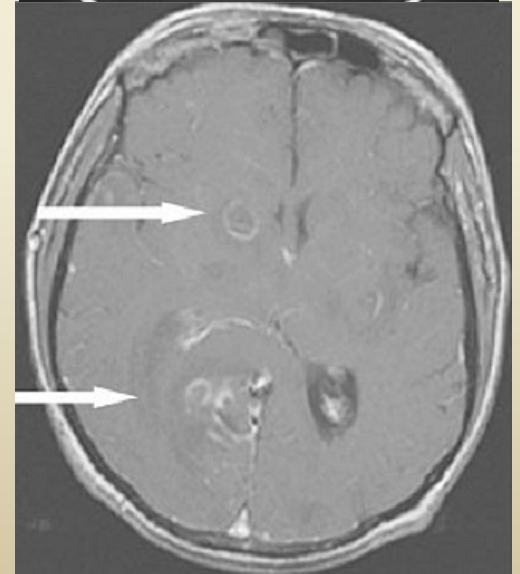
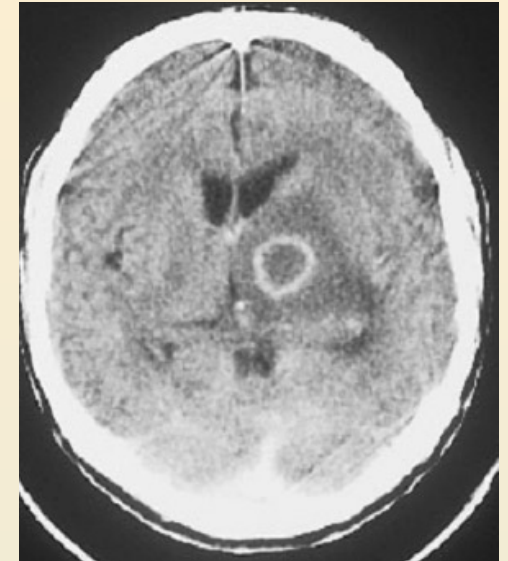
solitární nebo mnohočetný absces - neurol.
ložisková symptomatologie

progrese : dny - týdny

T°C, bolest hlavy, fokální nález, epi

Dg: CT, MR

Další postižení: zánět sítnice, pneumonie

Toxoplasmóza vrozená

Postižení závisí na době infekce matky ve vztahu k datu početí. K postižení plodu vede u imunokompetentní matky jen primoinfekce !!

1. trimestr: potrat, malformace (malé % postižených)
2. a 3. trimestr“ bez malformací, ale vyšší % postižených

Viscerální : pneumonie,
myokarditida,
hepatosplenomegalie

Mozkové: encefalitida
hydrocefalus
kalcifikace
poruchy oka

Toxoplasmóza: diagnóza a léčba

Průkaz spec. protilátek

základní : KFR (1:32 a vyšší = akutní infekce)

doplňující: ELISA IgG, IgM a IgA

avidita protilátek

Po toxoplasmóze (léčené i bez léčby) KFR a IgG

Přítomnost protilátek není diagnózou

Léčba: kombinace pyrimethaminu (Daraprim)

+sulfadiazin + kys. listová

Oční toxoplasmóza : klindamycin (průnik do oka)

Gravidní žena: lékem volby spiramycin

Doporučení oslabeným a těhotným

Nejezte syrové nebo nedostatečně tepelně upravené maso a vejce

Uzené maso a párky jsou bezpečné, zmražení na -20°C přídatné

Při přípravě masa: se nedotýkejte obličeje. Nekontaminujte další potraviny.

Normální mytí rukou je dostatečné

Mléko a mléčné produkty jezte jen pasterované

Ovoce a zeleninu zasyrova omyjte nebo oloupejte

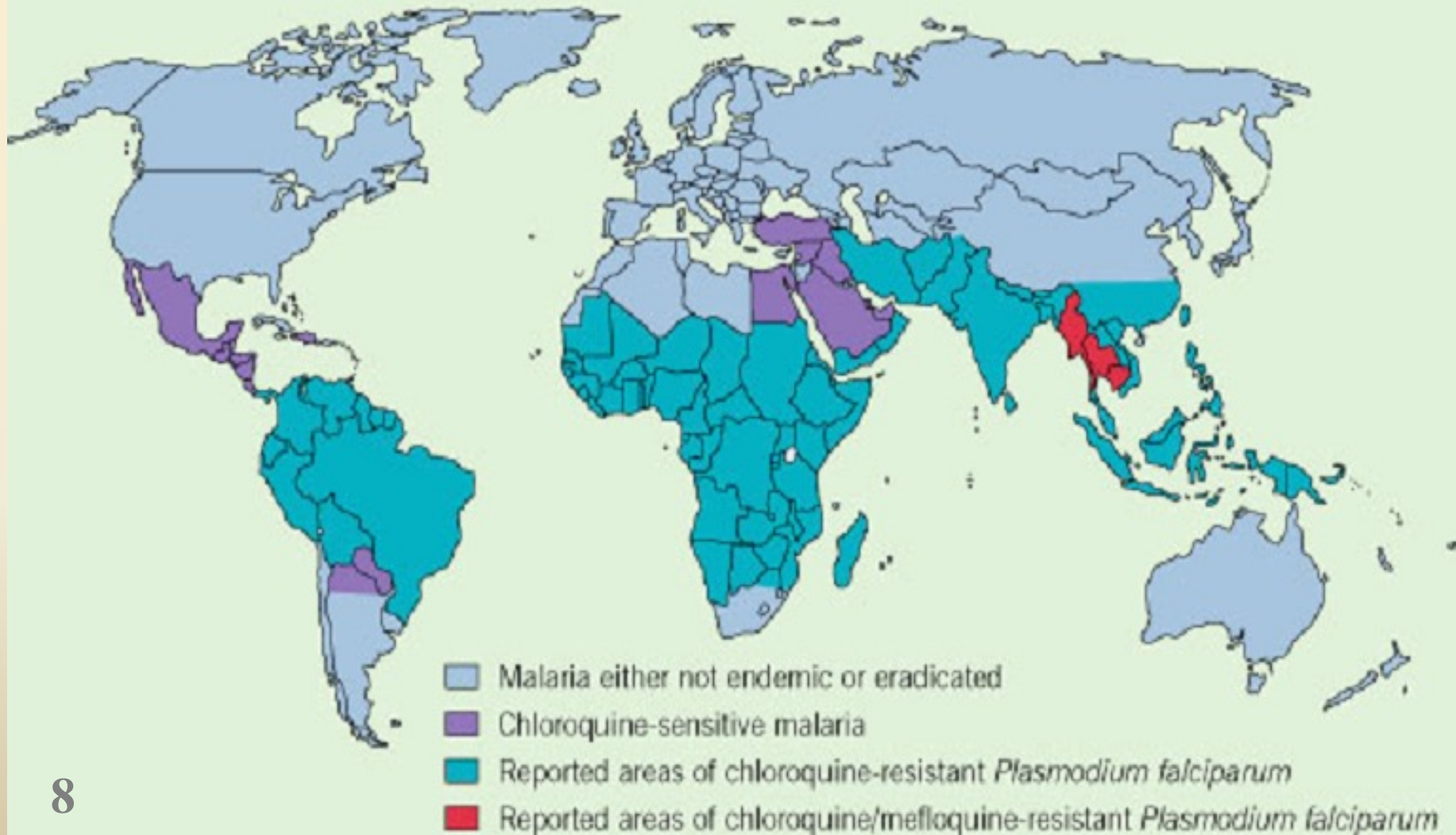
Práci na zahradě a s pískem (kde chodí kočky) provádějte v rukavicích

Život s kočkou je nežádoucí, pokud to je nezbytné, pak nádobí a další vybavení kočky má být denně očištěno horkou vodou

Infekce u koček může být redukována, pokud není součástí jejich potravy syrové maso, ptáci a hlodavci.

Světový výskyt malárie

Plasmodium

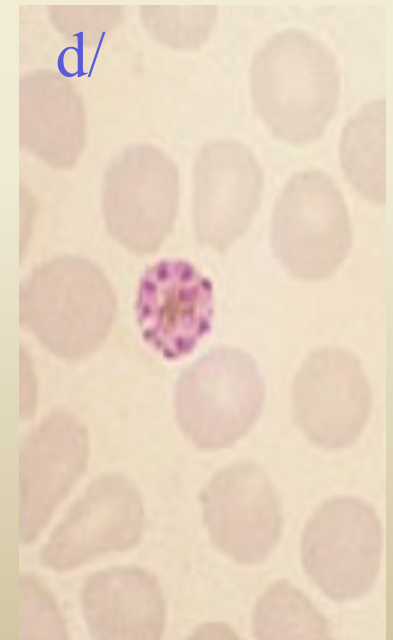
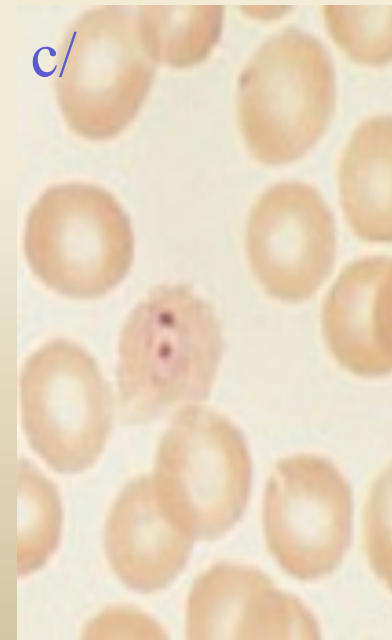
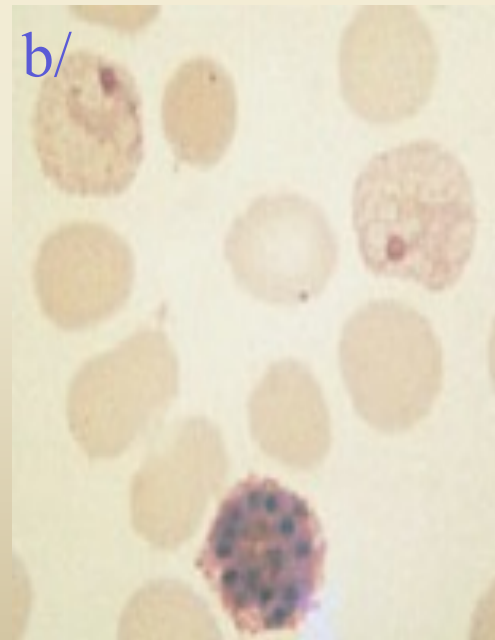
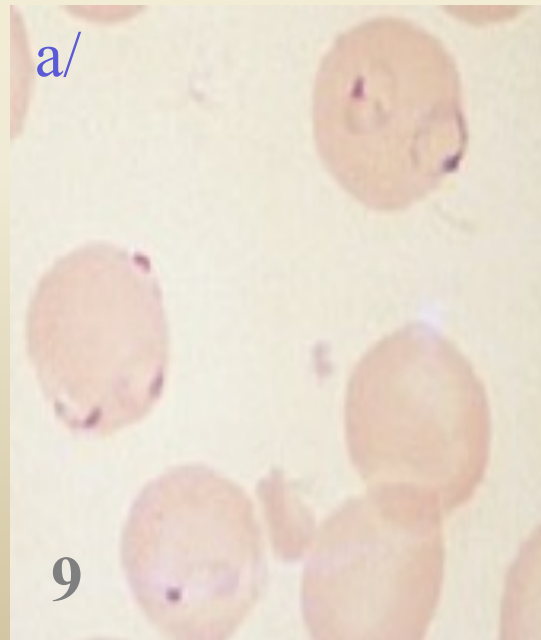
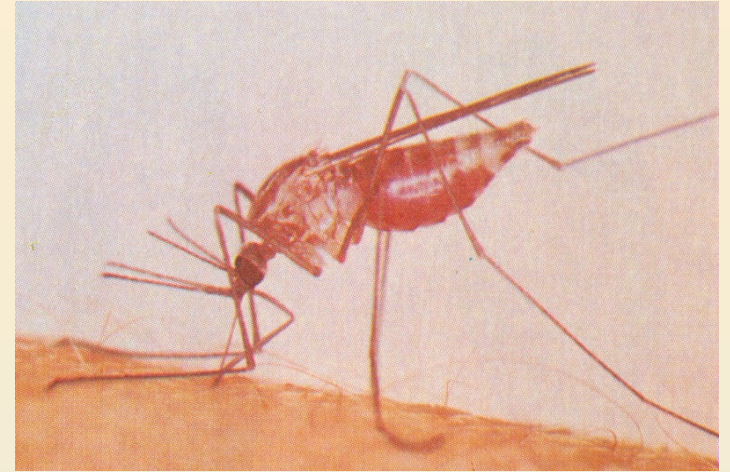
P. falciparum (a- malé prstýnky)

P. vivax (b - prstýnek a schizont,
Schiffnerovo tečkování)

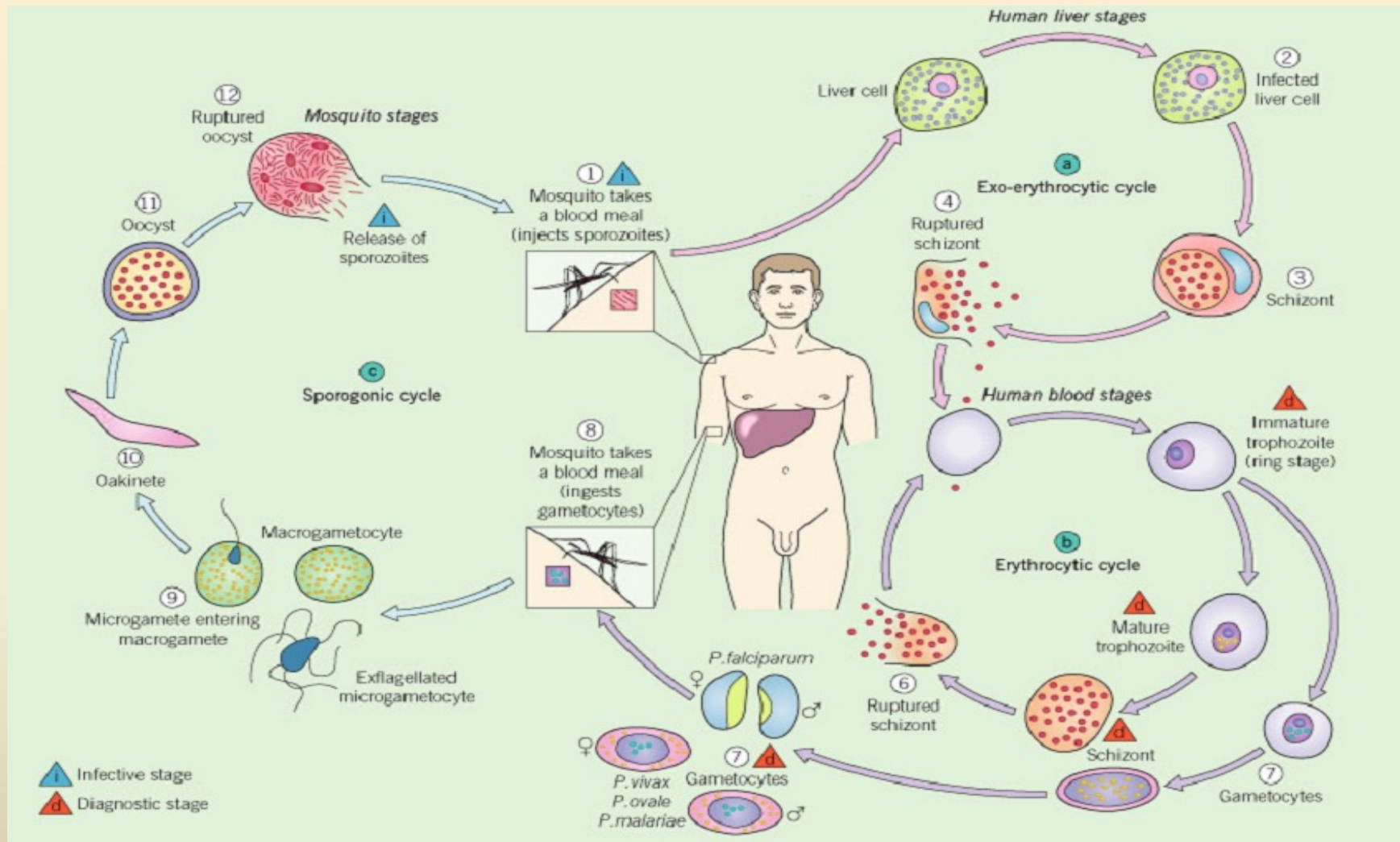
P. ovale nyní dělené do dvou subspecies (c)

P. malariae (d -schizont)

P. knowlesi jihovýchodní Asie, primáti - makak

Malárie – vývojový cyklus plasmodia

sexuální *Anopheles*

preerythrocytární

asexuální krevní

Klinika malárie

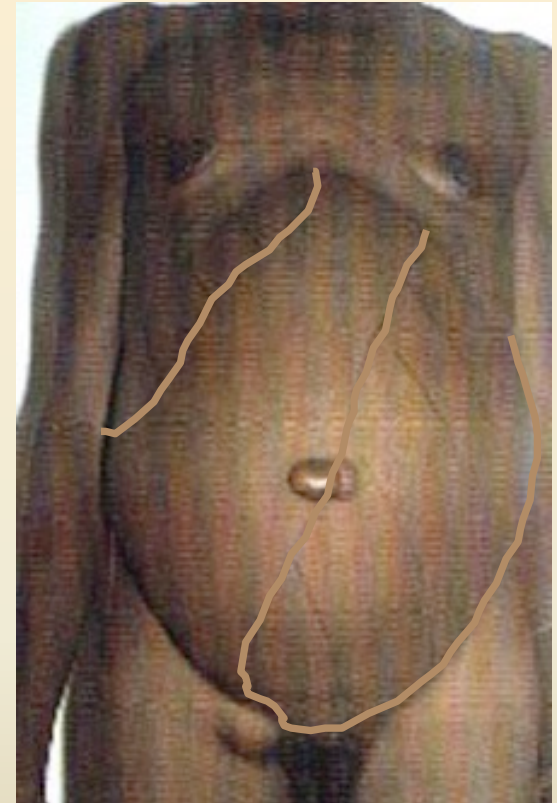

„**Benigní malárie**“: terciána vivax a ovale i kvartána.
Vzácně smrtelně.

Terciána vivax: během týdne se ustálí pravý cyklus:
třesavka, nevolnost, zvracení, vzestup T na 39-41 st.
trvá 2-6 h., pokles TK
Cefalgie, žízeň, neklid
Pot vede k poklesu T
Další den vyčerpání. 3-6 týdnů, postupný ústup.

Terciána ovale: stejná, většinou lehčí

Kvartána: čtyřdenní cyklus = každý 3. den
polední záchvat
Mizí po 8-14 záchvatech
Přetrvává trocha erytrocyt. parazitů
recidiva i po 50 letech

Klinika malárie

„Tropická malárie: 3 dny před vzestupem T: cefalea, myalgie, nausea, bolesti břicha, zvracení.

U neimunních začátek náhlý: horečka, bolest hlavy, kloubů, svalů.

Někdy několik dnů kontinuální T

Subj. nevolnost, zvracení bolesti břicha, nechutenství, průjem

Záchvat kdykoli, R,O: třesavka - T 39-41°C - poty.

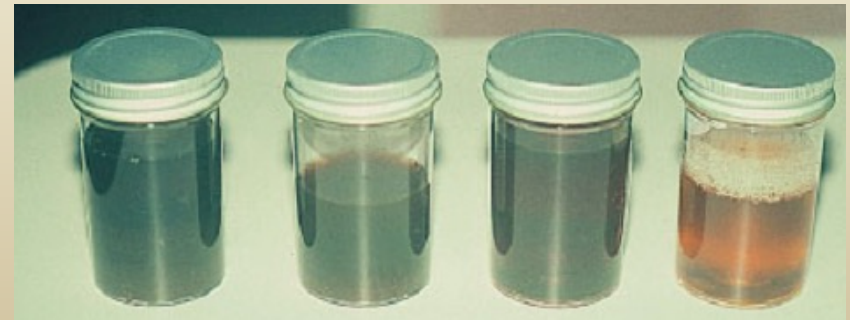
Poruchy vědomí. Bolest l. podžebří- zvětšení sleziny (za 10 dnů)

Laboratoř: ↑bilirubin, spíše leukopénie
postižení ledvin (1/5) Ery, válce, bílk.,

Mozková m: bez léčby † (za 3-4 dny)

Neklid, křeče, spavost, sopor, koma. Areflexie

Akutní selhání ledvin: „black water fever“

Malárie

Diagnóza:

Tlustá kapka (=koncentrační metoda, na lyzovaném materiálu se hledají prstýnky)

Krevní nátěr Romanovski-Giemsa (plasmodium je v erytrocytu, lze posoudit uložení a velikost)

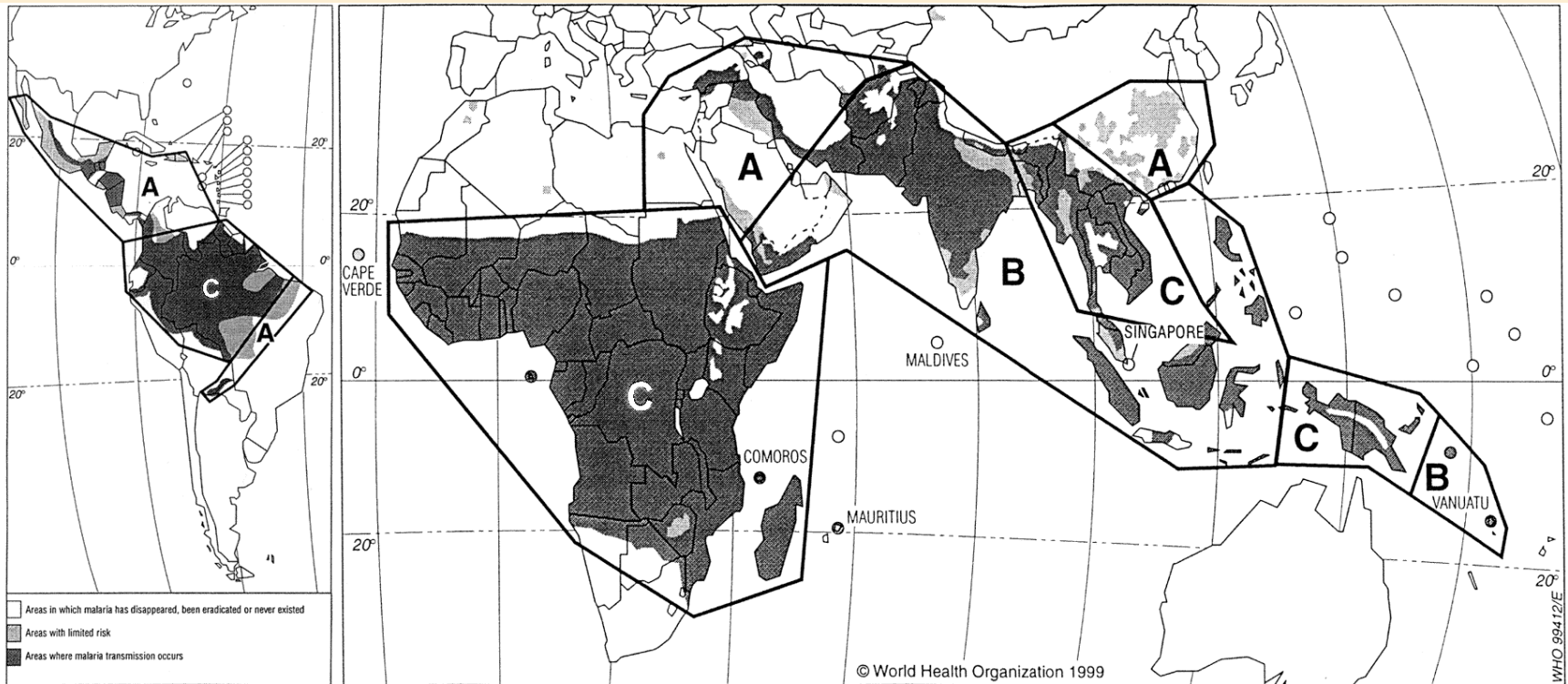
Léčba záchvatu: vivax, malariae, ovale: chlorochin

Rezistentní falciparum: artesunat, chinin + doxycyklin, [meflochin](#)

Antirelapsová léčba: ovlivňuje jaterní „spící“ parazity- primachin
(vivax, ovale)

Profalyktické užívání antimalarik: podle plánu cesty,
rizika infekce a výskytu rezistencí plasmodií

Doporučení WHO - Zóny A, B, C

Zóna A - nízké riziko, sezonní, ochrana před komáry, na venkově profylaxe

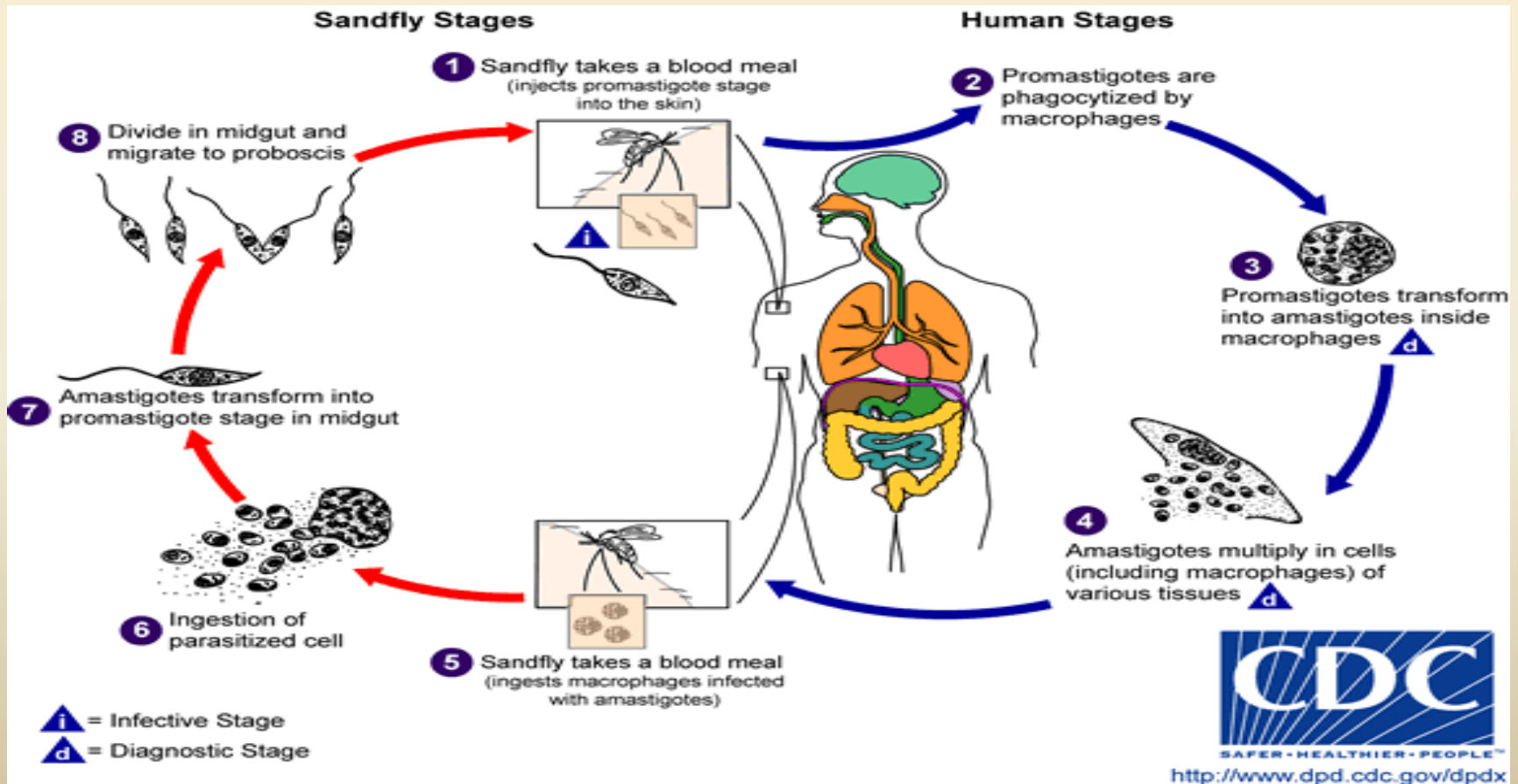
Zóna B - střední riziko, celoroční

Zóna C - vysoké riziko, celoroční, převládá tropika, častá rezistence

Leishmanióza

Protozoární onem. člověka a zvířat vyvolaná bičíkovci r. *Leishmania*, přenáší dvoukřídlý hmyz. Phlebotomus: promastigot (bičíkatý)

Hostitel savec (člověk, pes): amastigot (bez bičíku) = oválné buňky v barvení Giemsa v makrofágu, retikuloendotelové soustavě

Leishmanióza

Kožní L. starý svět: *L. major*, *L. tropica*, *L. aethiopica*
nový svět: *L. mexicana*, *L. brasiliensis*, *L. viania*
V místě sání makula– pupen – vřed s navalitym krajem

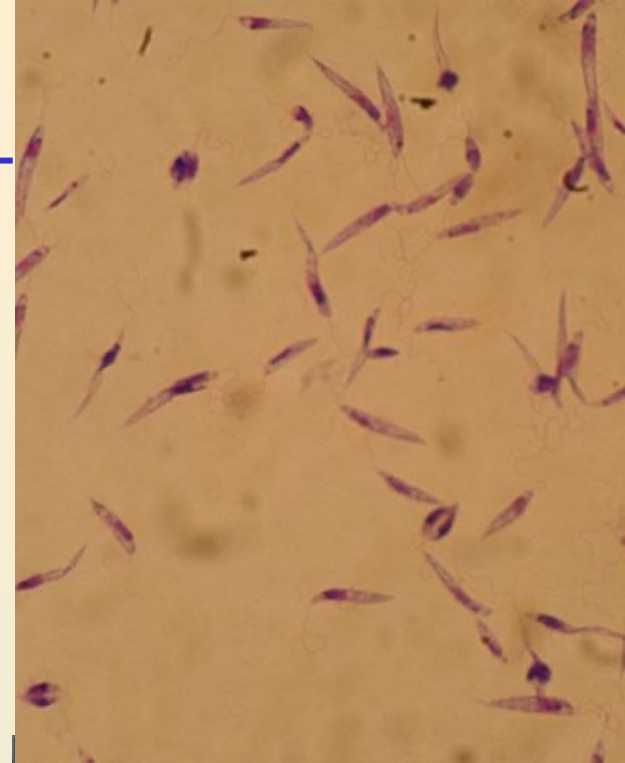
Mukokutánní L.

Viscerální L.: *L. donovani*, *L. chagasi*, *L. infantum*
Středomoří (Iberský poloostrov, Lisabon – psi)
indická (kala-azar);
východoafrická

Prodromální období:

malátnost, nechutenství, bledost, kolísavá neprav.
teplota s třesavkou

Horečnaté období: 2-6 týdnů, střídání T a bez T.
Splenomegalie, uzliny (tuhé, elastické, nebol.)
Hepatomegalie. Anemie.
Velmi bledá kůže u bílé rasy!

Leishmanióza

Další progrese malátnost, nevolnost, bolesti hlavy a v břiše, průjmy, kašel.

Někteří se postupně (za 2-3 r.) upraví

Podvyživení, imunodeficitní se zhoršují, onem.

Připomíná lymfom: kachektizace, ascites, otoky, hemorhag. diatéza, **+** za 1-3 r.

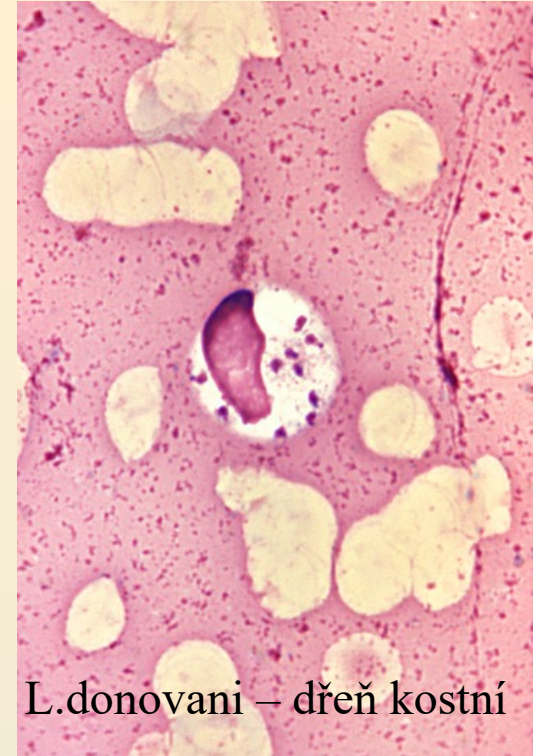
Iberský poloostrov: často zhoršení stavu u HIV/AIDS

Dg. obtížná : anémie, ↓ Leu, ↓ Trombo, ↑Eo, ↓Alb
↑↑FW! ↑ALT/AST, Ig vysoké.

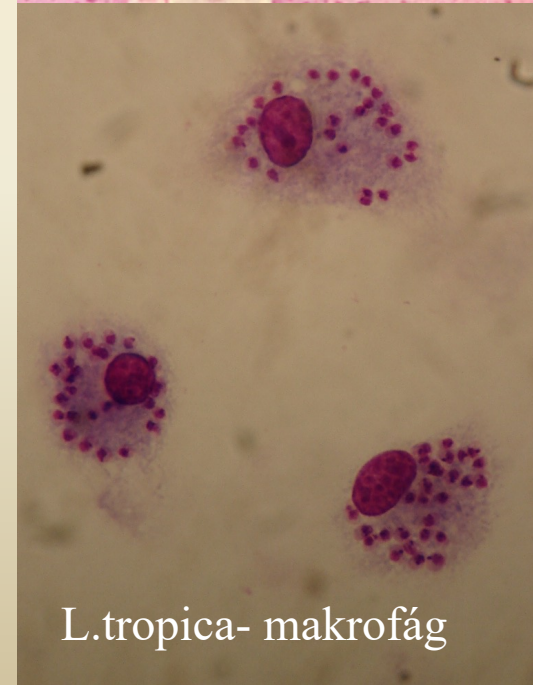
Punkce sleziny, jaterní, hrudní – Giemsa/trichrom !!

Sérologie ELISA, NIFR

Th: Amphotericin B liposomální

L.donovani – dřeň kostní

L.tropica- makrofág

Amébová dyzentérie

Entamoeba histolytica

vegetativní měňavky a cysty

Epidemiol: endemická, přenos mezilidsky,
voda, potraviny i hmyz

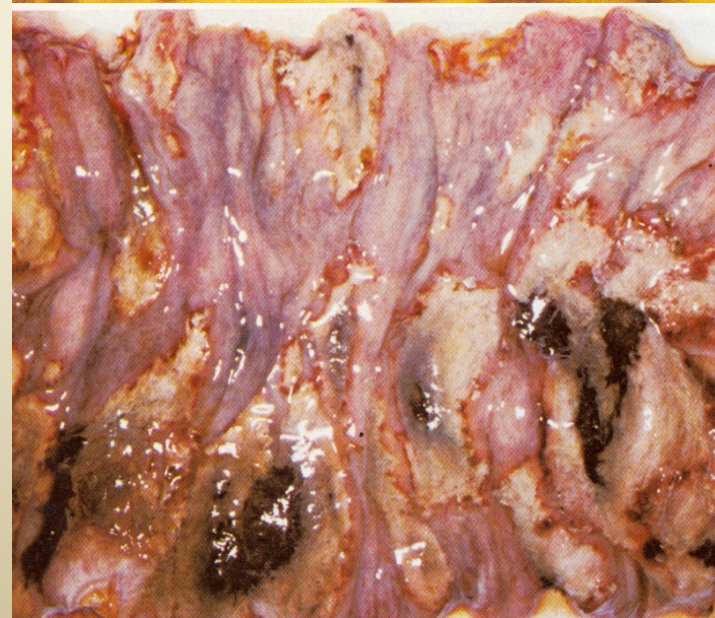
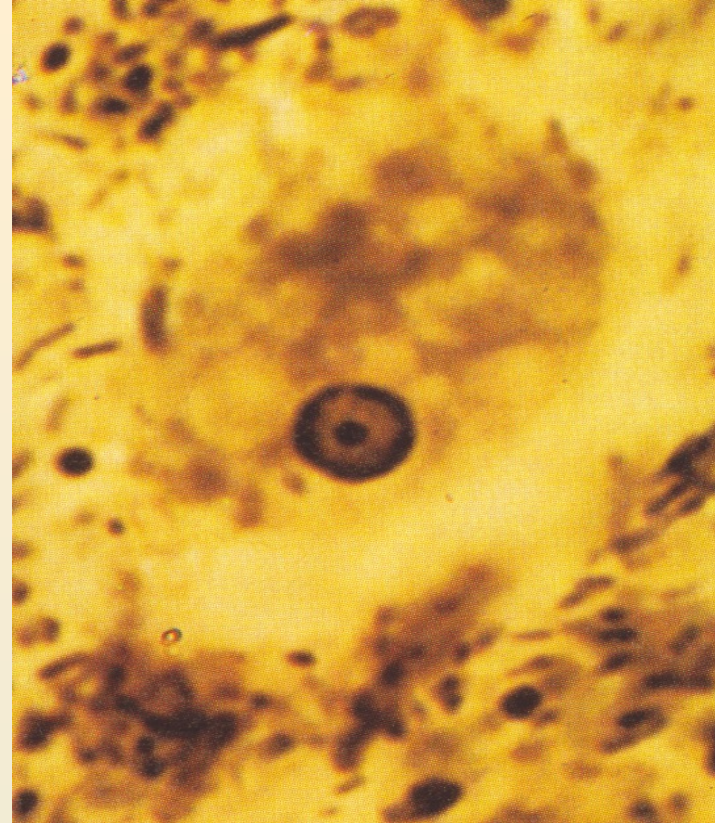
Klinika: jen 20% infikovaných, (často oslabení)
má příznaky

Akutní: postupně: mírný průjem (malinové
želé), bez T°C, bolest břicha,
;kolonoskopie – vředy. Těžký průběh při
smíšené infekci

Chronické: kolísavě zn. postižení tl. střeva,
neprospívání.

Komplikace: absces jater, plic

Th.: metronidazol, ornidazol
chirurgická evakuace abscesu

Amébová dyzentérie

Entamoeba histolytica

vegetativní měňavky a cysty

Epidemiol: endemická, přenos mezilidsky,
voda, potraviny i hmyz

Klinika: jen 20% infikovaných, (často oslabení)
má příznaky

Akutní: postupně: mírný průjem (malinové
želé), bez T°C, bolest břicha,
;kolonoskopie – vředy. Těžký průběh při
smíšené infekci

Chronické: kolísavě zn. postižení tl. střeva,
neprospívání.

Komplikace: absces jater, plic

Th.: metronidazol, ornidazol
chirurgická evakuace abscesu

Amébová dyzentérie

Entamoeba histolytica

vegetativní měňavky a cysty

Epidemiol: endemická, přenos mezilidsky,
voda, potraviny i hmyz

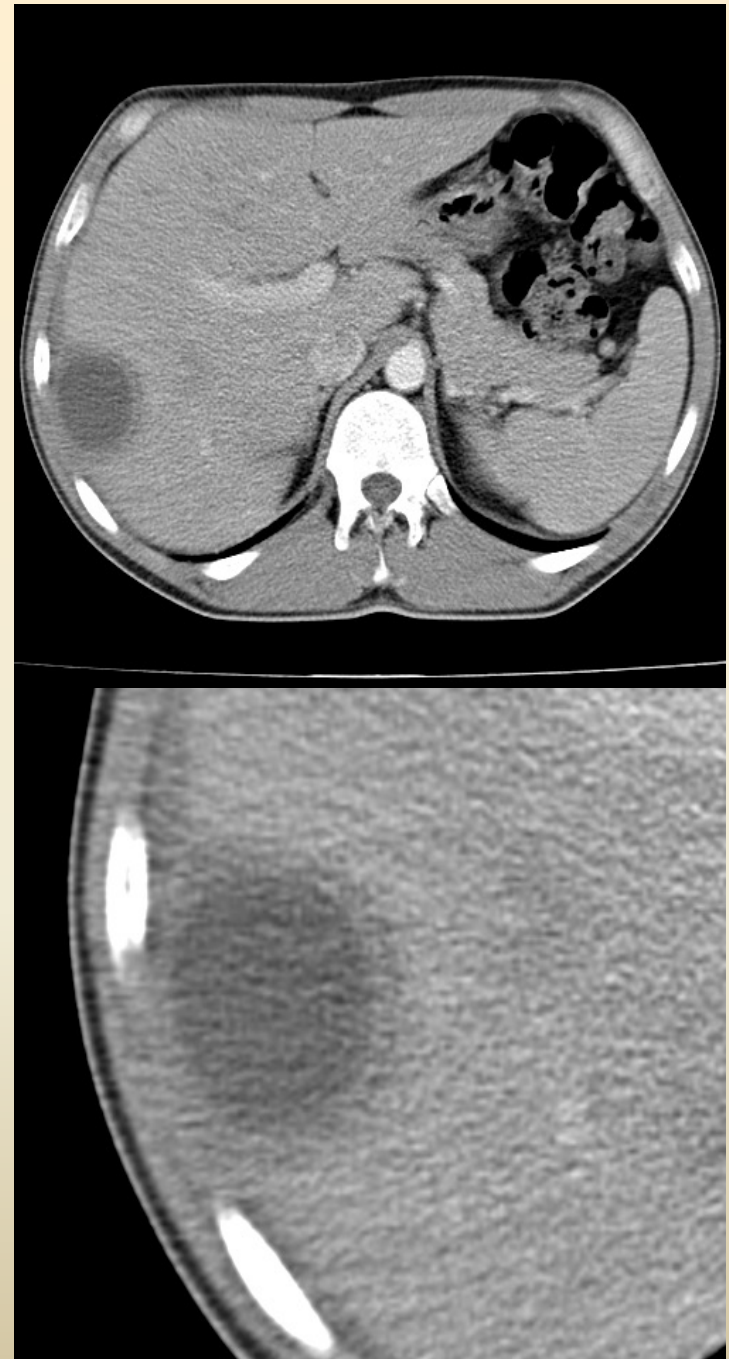
Klinika: jen 20% infikovaných, (často oslabení)
má příznaky

Akutní: postupně: mírný průjem (malinové
želé), bez T°C, bolest břicha,
;kolonoskopie – vředy. Těžký průběh při
smíšené infekci

Chronické: kolísavě zn. postižení tl. střeva,
neprospívání.

Komplikace: absces jater, plic

Th.: metronidazol, ornidazol
chirurgická evakuace abscesu

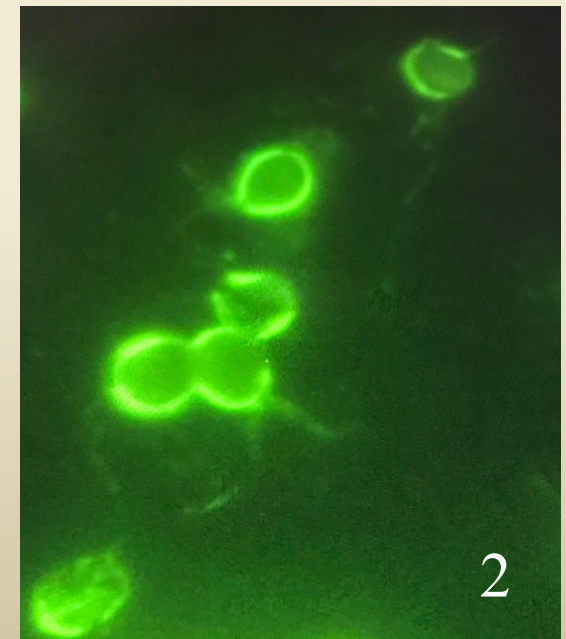
Další střevní prvoci

Problém vodovodů – prvoci nejsou ničeni chlórem, jen ozonací vody

***Giardia lamblia* (1):** vodovody (chlorování, ozonizace)
sekundární malabsorbční syndrom

***Cryptosporidium parvum* (2) :** zoonoticky od mláďat
s průjmem sporadicky
celosvětově vodní epidemie
HIV AIDS

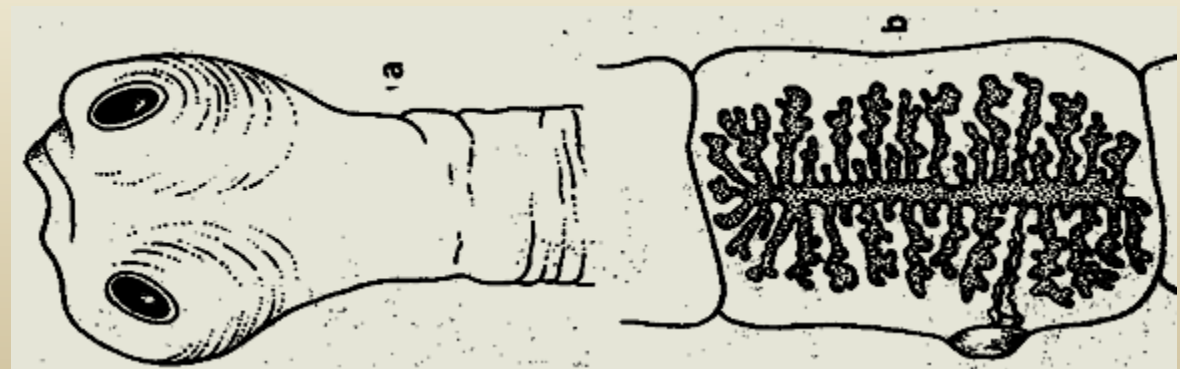
Mikrosporidie: imunodeficitní nemocní

Tasemnice

Na hostitele specializovaný plochý červ
2 hostitelé: larvární stadium a definitivní červ

Taenia saginata: hovězí t. v mase boubel
(cysticercus) 5-10 mm
Člověk - definitivní hostitel
Bílý dospělý červ 2-5 (10) m
Hlavička : přísavky bez háčků
Články s vajíčky
uvolňují se na konci pentlice
jsou pohyblivé

Tasemnice

Hymenolepis nana: trpasličí t. 3-4 cm.

V dětských kolektivech. Až několik set červů

Diphylobotrium latum: ryba: syrovým masem (suší) →

člověk = definitivní

extrémní délka červa

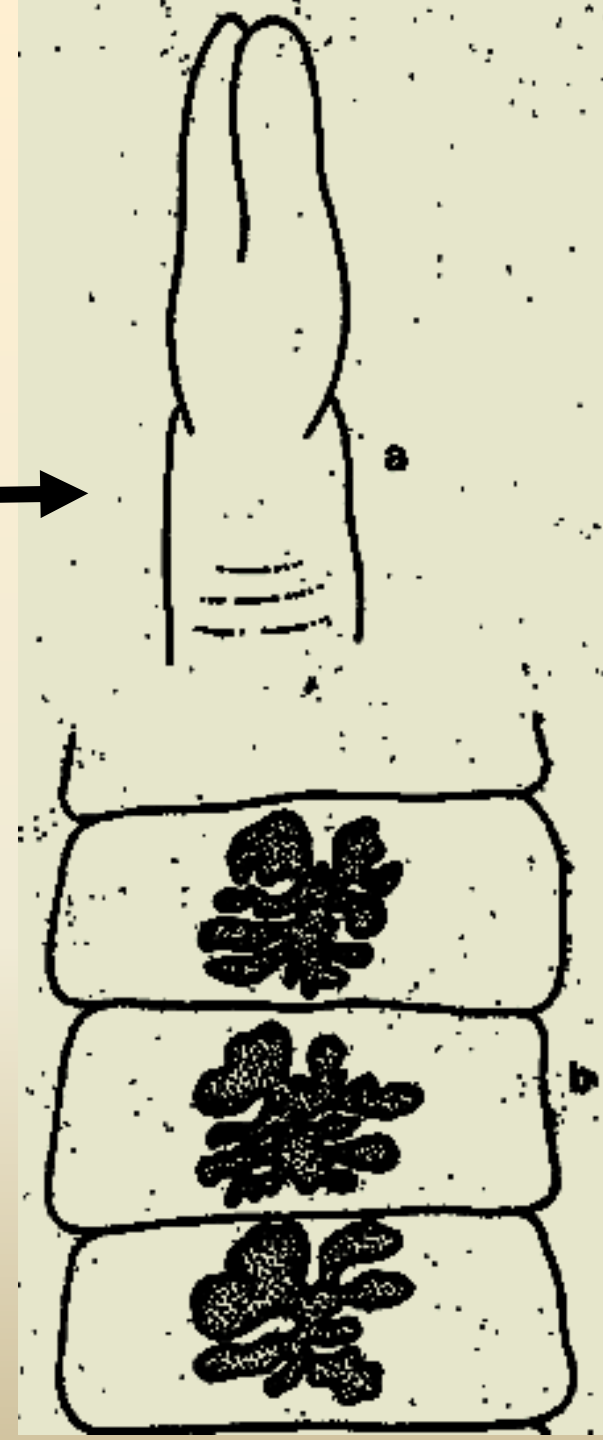
Léčba: u nás nyní : Albendazol, Praziquantel

Prevence :

nepožívat syrové hovězí a rybí maso

léčit nemocné

na cestách: nepřebývat ve vesnických domech,
kde jsou chováni i vepři.

T. solium a cysticerkóza

člověk je jediným definitivním hostitelem
mezihostitel – prase

Je možná autoinfekcese - vznik cysticerkózy

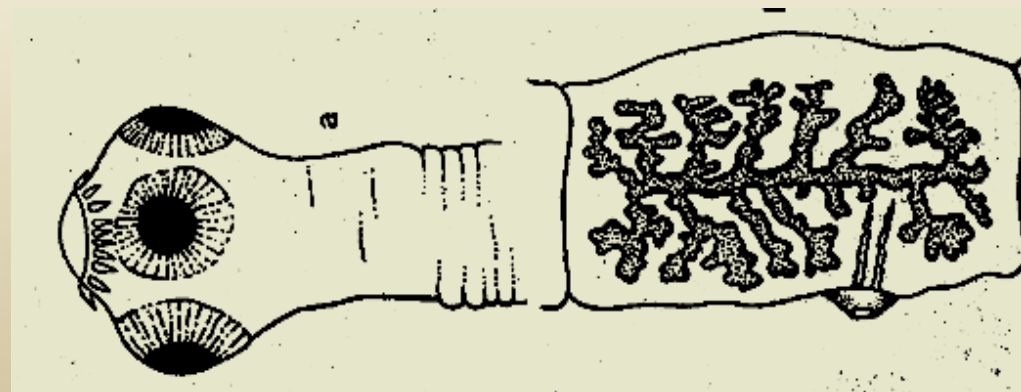
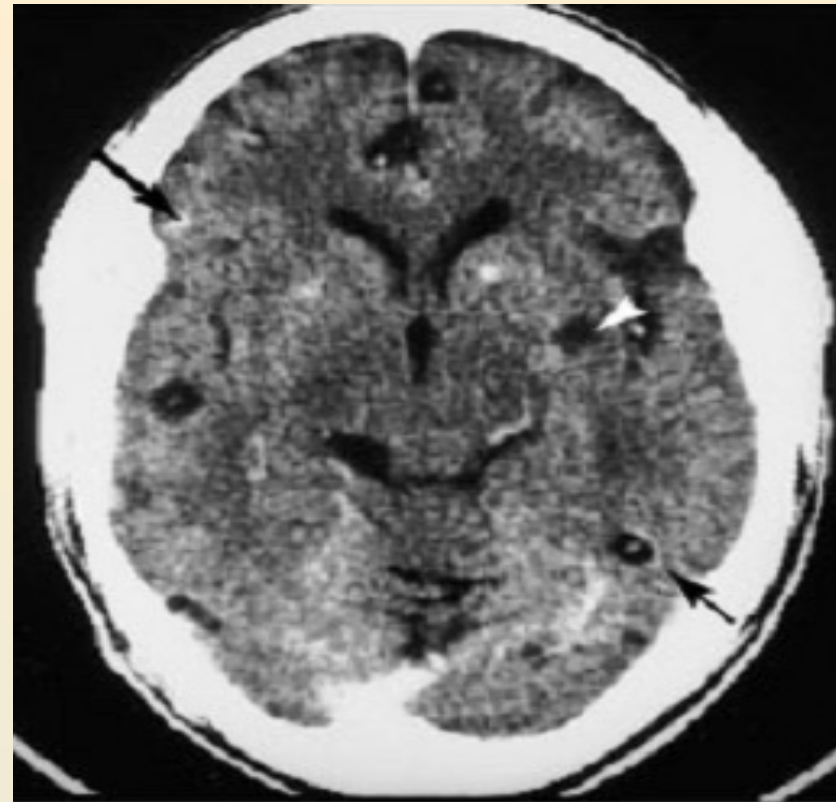
Červ:

na skolexu přísavky a 2 kruhy háčků.
články nepohyblivé.

Epid: import JV Asie, Afrika, J.Evropa,
Mexiko, J.Amerika

Th: CNS- chirurgie problémem
farmakoterapie metodou volby
Praziquantel, Albendazol
dlouhodobá

Komplikace časté.

Echinokokóza (hydatidóza)

Epid.: psovité šelmy. Vajíčka odolná vyschnutí (týdny)

Patogenéze: Požití - GIT

invaze do oběhu

do tkáně cysta: játra, plíce, méně často mozek. Roste léta i desítky let. Asexuální tvorba dceřinných cyst uvnitř

Klin: často náhodné zjištění n. tlakové příznaky
Prasknutí cysty do tělní dutiny (peritoneum)-
alergie až anafylaktický šok, sekund. rozsev

Dg: podezření z rtg, ECHO, CT, MRI + sérologie

Terapie: chirurgická resekce zajištění operace
albendazolem, mebendazolem.
Konzervativní th inoperabilních cyst

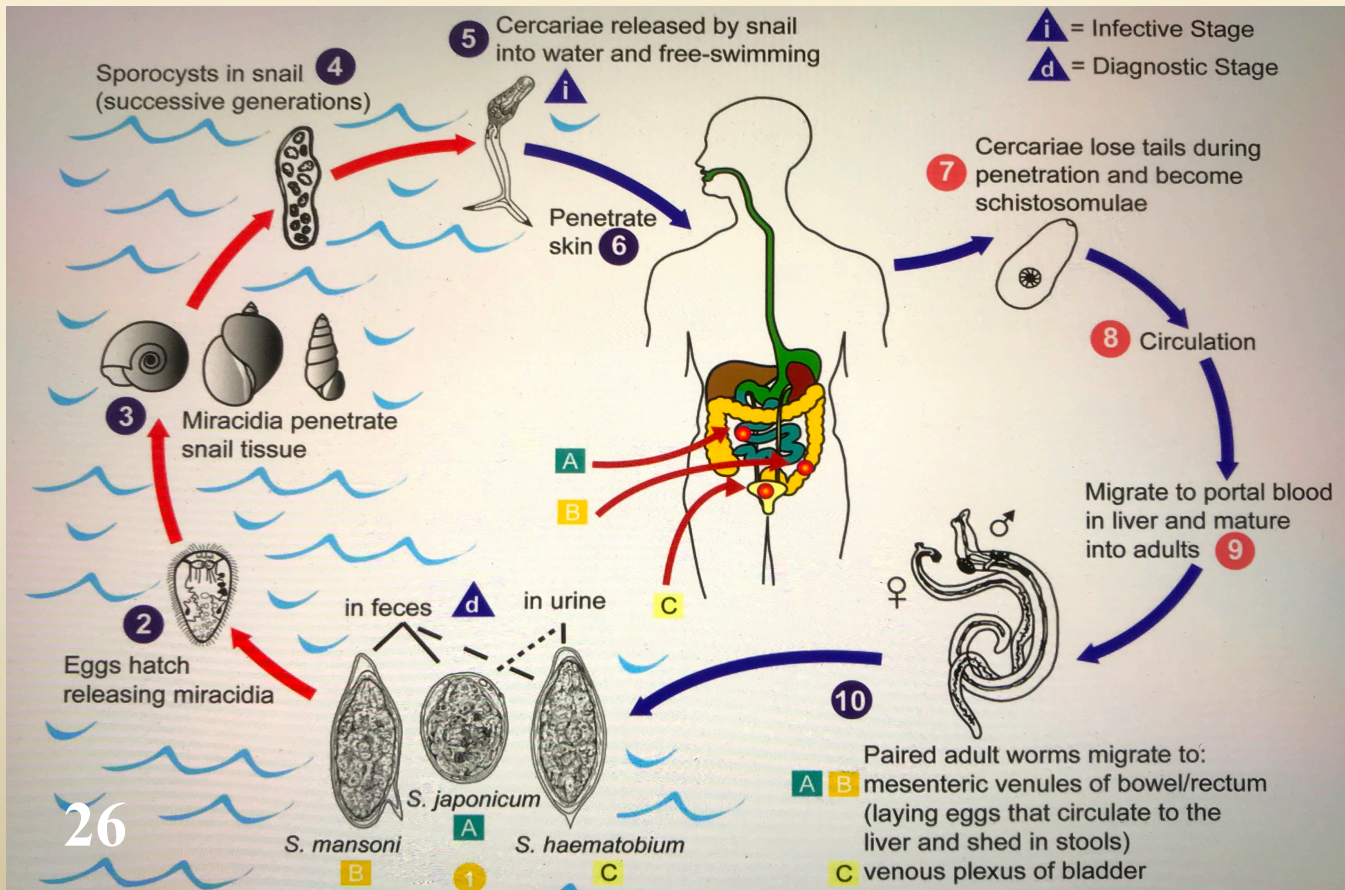
Schistosomiáza

Dvoupohlavní červ: samička klade vajíčka do žil střeva či močového měchýře
vajíčka působí lokální zánět (orgánové poškození, průnik sliznicí do stolice a moči

Voda: obrvená larva *miracidium*

Plž teplých sladkých vod invazivní bičíkatá larva *cerkárie*

Invaze pokožkou do těla, plíce, cílový orgán, zrání červů a kopulace, vajíčka

Schistosomiáza

Dvoupohlavní červ, 2 přísavky

Sameček větší, gynekoformní rýha
a 2 spikuly

do ní se zanoří vlasovitá samička
trvale kopuluje a klade
vajíčka embolizují portální krví
zánět (granulomy) v játrech

S. haematobium - moč. měchýř

Nil, Afrika („menstruace“ chlapců)

S. mansoni a intercalatum – střevo

Afrika, J. Amerika.

S. japonicum - katayama d.

Japonsko, Čína, Filipiny.

Schistosomiáza - klinika

Cerkáriová dermatitis časně

ID: 4-14 týdnů

Migrace červů plícemi - respir příznaky,
Katayama disease akutní sy. s horečkou,
podobný sérové nemoci

Rozvinutá invaze: (pohlavní dospělost
červů), produkce vajíček → tvorba
granulomů, eosinofilie, ↑játra, slezina

Pozdní fibroproduktivní změny orgánů
(plíce, játra), těžké průběhy 4-12%
jizvení, stenózy, ev.rozvoj karcinomu

Dg.: mikroskopie vajíčka

Th: praziquantel

